

4

LES BALEARS: ANÀLISI REGIONAL I PER ILLES

RESUM

Segons les dades provisionals de la Direcció General d'Economia, l'estimació del creixement de l'economia balear per a l'any 2003 ha estat d'un 0,7%. Un any més, aquest creixement s'ha situat per davall de l'Estat espanyol, però per sobre de la zona euro.

Les mateixes estimacions provisionals de la Direcció General d'Economia, valoren el valor afegit brut (VAB) de l'economia de les Illes Balears per a l'any 2003 en 13.184,95 milions d'euros de l'any 1995, i en termes corrents el valor és de 18.448,2 milions d'euros (3,1 bilions de pessetes), la qual cosa permet calcular les taxes de creixement real i monetària del 0,7% i del 3,6%, respectivament, i el deflactor del VAB és del 2,9%.

S'han de destacar tres fets de l'economia balear: en primer lloc, malgrat que presenta un IPC per sota de la mitjana estatal, continua mostrant pel costat de l'oferta productiva un nivell d'inflació -valorat pel deflactor del PIB- més alt que la resta de l'Estat i, en conseqüència, es torna a donar una pèrdua relativa de competitivitat per part dels béns i serveis que s'ofereixen des de les Balears.

En segon lloc, és la quarta comunitat autònoma amb un nivell més alt de renda per càpita, només superada per Madrid, Navarra i el País Basc, però, en termes de renda familiar bruta disponible per càpita (variable que té en compte les transferències corrents sense contrapartida de l'Estat a les famílies, com és el cas de les pensions), passa a ser la desena comunitat autònoma, per darrere d'Aragó, Madrid, el País Basc, Navarra, Catalunya, Melilla, Castella i Lleó, La Rioja i Ceuta.

En tercer lloc, crida l'atenció que -si, per un costat, perd competitivitat i, per l'altre, perd qualitat de vida per la manca relativa de transferències corrents procedents de l'Estat- continui sent la comunitat autònoma que més recursos aporta a la resta de comunitats autònomes en termes de capacitat de finançament i de balança fiscal, i tot això, malgrat que es dona un creixement important de les necessitats de noves inversions públiques davant el repte que plantegen la modernització de les infraestructures públiques i del sector turístic, la preservació del medi ambient, i l'explosió de les demandes socials de tot tipus motivades pel fort creixement demogràfic.

4.1.

INTRODUCCIÓ

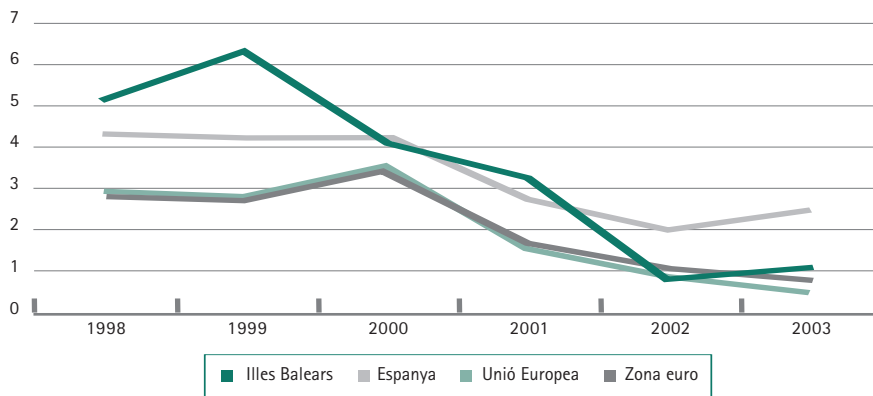
Segons les estimacions provisionals de la taxa de creixement del PIB a les Balears, un any més s'ha situat per davall de la de l'Estat espanyol, de manera que s'ha confirmat la tendència dels darrers anys. Mentre que per a Espanya l'estimació és del 2,4%, a les Balears és només del 0,7%. Amb relació a la Unió Europea, ens situam a l'entorn del seu creixement, que ha estat del 0,8%, però creixem per sobre de la zona euro (0,4%). (Vegeu el gràfic I-1)

4.2.

L'ECONOMIA A LES BALEARS

L'estimació del creixement de l'economia a les Balears per a l'any 2003 varia segons la font de consulta. D'aquesta manera, els valors provisionals s'emmarquen en una franja un poc superior al punt percentual i, a diferència de l'any 2002, només es recullen estimacions de caire positiu. L'estimació més pessimista l'ha elaborada la Cambra de Comerç, amb un valor de creixement del 0,2%, enfront de l'estimació més optimista, que ha presentat FUN-CAS (Fundació de Caixes d'Estalvis), que

Gràfic I-1
Estimació del creixement del PIB (1998-2003)

Font: Elaboració pròpia i Direcció General d'Economia

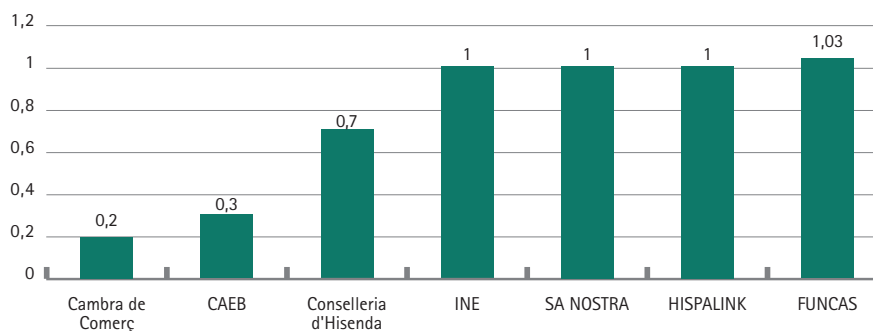
preveu un creixement de l'1,03%. L'estimació de la Direcció General d'Economia ha estat d'un 0,7%. (Vegeu el gràfic I-2)

Cal destacar que, el 30 de juny, l'Institut Nacional d'Estadística (INE) va presentar les dades regionalitzades per a l'any 2003 de la comptabilitat regional d'Espanya, base 1995 (CRE-95), en què les Balears

experimenten, per segon any consecutiu, el creixement més baix per al conjunt de comunitats autònomes, amb una taxa de l'1%. (Vegeu el gràfic I-3)

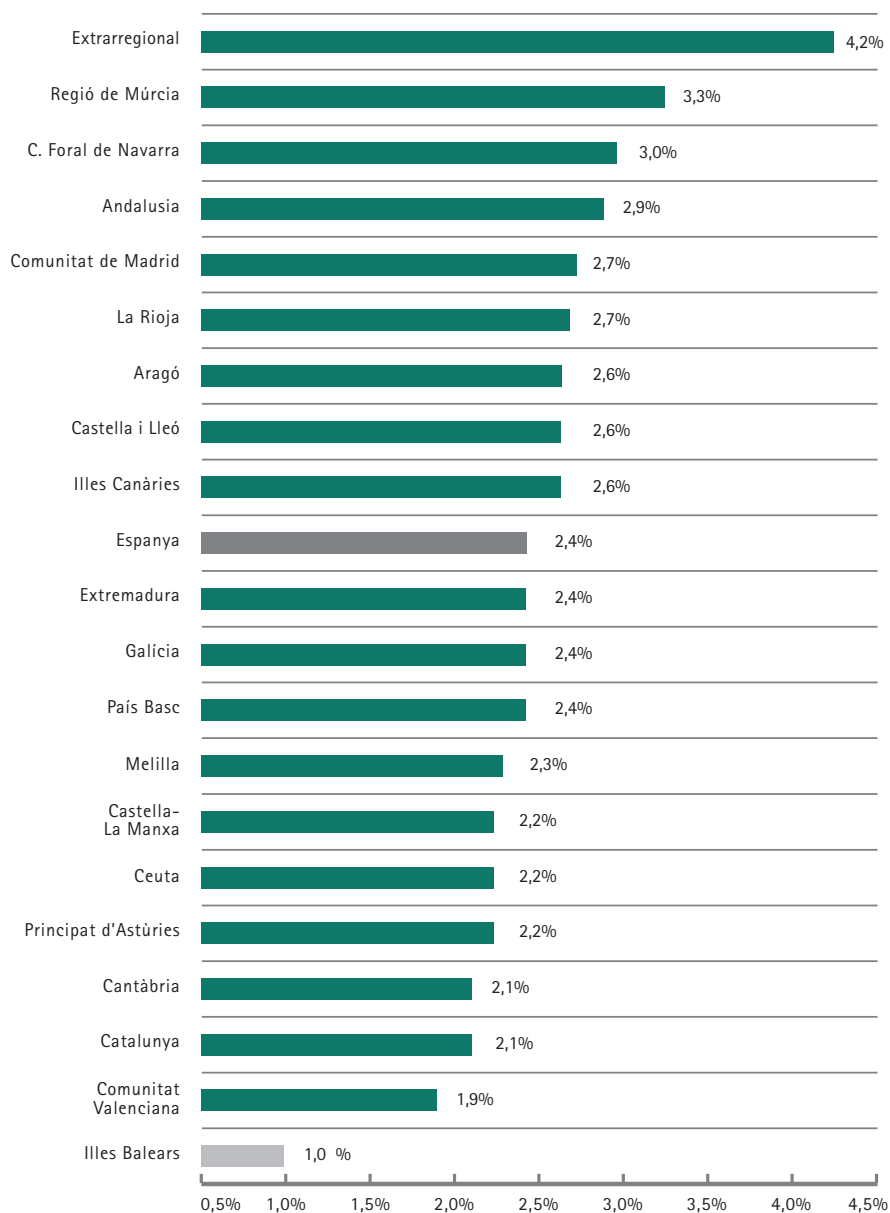
Igualment, les Balears presenten una taxa real de creixement del PIB acumulada entre 1998-2003 de l'11,6%, inferior a la mitjana de l'Estat i que només supera la del Principat d'Astúries. (Vegeu el gràfic I-4)

Gràfic I-2
Estimació del PIB de l'any 2003 a les Illes Balears

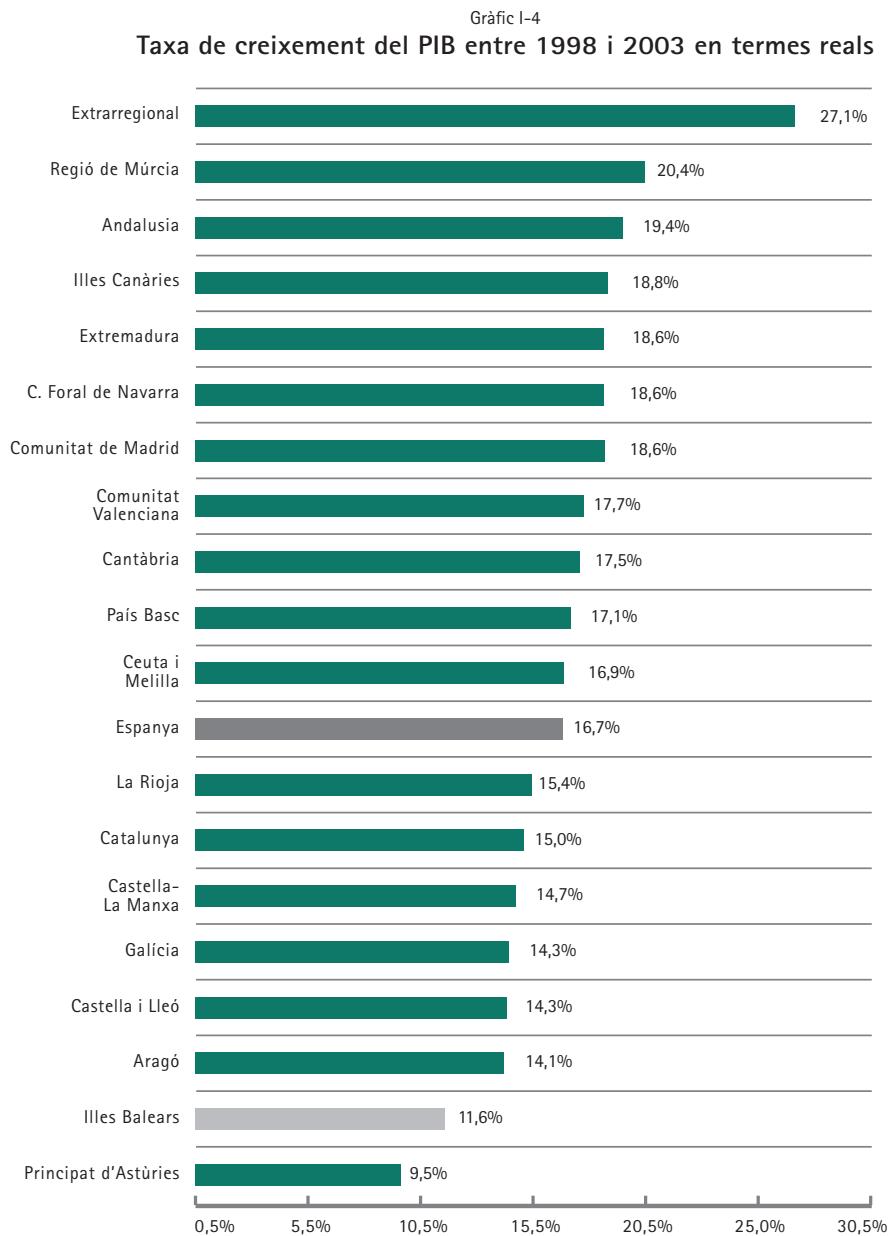

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-3
Taxa de creixement del PIB entre 2002 i 2003 en termes reals

Font: INE.

Font: INE.

4.2.1. L'EVOLUCIÓ DELS SECTORS ECONÒMICS

Segons les dades de la Direcció General d'Economia, el valor del VAB de l'economia de les Illes Balears per a l'any 2003 se situa en 13.184,95 milions d'euros de l'any 1995, i en termes corrents el seu valor és de 18.448,2 milions d'euros (3,1 bilions de pessetes), amb unes taxes de creixement real i monetària del 0,7% i del 3,6%, respectivament, i un deflactor del VAB del 2,9%. (Vegeu els quadres I-8 i I-9)

En termes reals, el creixement del VAB mostra al llarg del període 2001-2003 una tendència clara cap a la desacceleració, ja que al llarg del trienni les taxes han estat del 3,3%, del 0,9% i del 0,7%. En canvi, a Espanya, el 2003 ja denota un exercici de pujada, atès que les seves taxes de creixement per al mateix trienni han estat del 2,7%, del 2,0% i del 2,4%.

Per sectors econòmics, el creixement real més important ha estat el de la construcció, amb una taxa de l'1,6%, i el menor creixement s'ha donat als serveis, amb

QUADRE I-8. VARIACIÓ REAL DEL VAB PER SECTORS ECONÒMICS, EN EUROS CONSTANTS DEL 1995 (2000-2003)

	2000	% del VAB	% var.	2001	% del VAB	% var.	2002	% del VAB	% var.	2003	% del VAB
Sector primari	189.251	1,5	0,8	190.919	1,5	2,6	195.788	1,5	1,4	198.529	1,5
Indústria i energia	1.084.546	8,6	2,5	1.111.660	8,6	0,8	1.119.997	8,5	0,8	1.128.397	8,6
Construcció	1.240.872	9,9	6,8	1.325.251	10,2	2,3	1.355.732	10,4	1,6	1.377.763	10,4
Serveis	10.059.001	80,0	3,0	10.360.771	79,7	0,7	10.428.116	79,6	0,5	10.480.257	79,5
Total de les Balears	12.573.670	100	3,3	12.988.601	100	0,9	13.099.633	100	0,7	13.184.946	100

Unitat: en milers d'euros.

Font: elaboració pròpia i Direcció General d'Economia.

QUADRE I-9. VARIACIÓ REAL DEL VAB PER SECTORS ECONÒMICS, EN EUROS CORRENTS (2001-2003)

	2001	% del VAB	% var.	2002	% del VAB	% var.	2003	% del VAB
Sector primari	200.250	1,1	11,0	222.338	1,3	4,3	231.989	1,3
Indústria i energia	1.109.564	6,6	4,9	1.163.606	6,5	3,7	1.206.331	6,5
Construcció	1.874.290	11,1	9,3	2.048.663	11,5	4,6	2.142.330	11,6
Serveis	13.752.805	81,2	4,5	14.376.681	80,7	3,4	14.867.572	80,6
Total de les Balears	16.936.909	100	5,2	17.811.288	100	3,6	18.448.222	100

Unitat: en milers d'euros.

Font: elaboració pròpia i Direcció General d'Economia.

una taxa del 0,5%. Tots els sectors presenten una desacceleració en les taxes de creixement al llarg del trienni 2001-2003, excepte el sector primari. La desacceleració més important s'ha donat en el sector de la construcció, amb una pèrdua relativa de 5,2 punts respecte de la taxa de creixement del 2001.

El pes relatiu dels sectors econòmics resta prou estable al llarg del trienni, si bé amb un lleuger augment de la construcció de 0,5 punts, en detriment dels serveis. L'estructura productiva, el 2003, marca una clara terciarització de l'economia balear (79,5%), seguida pel pes de la construcció (10,4%), de la indústria (8,6%) i del sector primari (1,5%).

Aquestes dades es poden contrastar amb les que ha elaborat la Fundació BBVA, que, per primera vegada, ha homogeneïtzat les sèries regionals i provincials per comunitats autònomes des de l'any 1930.³¹ Així, es pot comprovar que, al llarg dels setanta anys que comprèn el període 1930-2000, l'estructura econòmica balear ha canviat substancialment,

amb una pèrdua de 25,8 punts de l'agricultura i la pesca i de la indústria (13,7% punts), a càrrec de l'increment percentual dels serveis (35,4 punts) i de la construcció (4,1 punts). És a dir, al llarg dels darrers cinquanta anys el motor del creixement balear ha estat el turisme i la construcció. (Vegeu el quadre I-10)

4.2.2. L'EVOLUCIÓ ECONÒMICA PER ILLES

A partir de les dades de la Direcció General d'Economia es pot comprovar que es mantenen al llarg del període 1997-2003 les pautes econòmiques generals per illes: la desacceleració econòmica a totes les illes, amb una baixada percentual major a Mallorca i menor a Menorca. Justament, Menorca és la que presenta el major creixement l'any 2003, amb un 1,9% (1 punt per sobre de la mitjana balear). Mallorca creix un 0,8% i les Pitiüses un 0,9%*. Aquests diferents ritmes de creixement s'expliquen per la diferent especialització turística de cada illa. (Vegeu el quadre I-11 i l'apartat 8).

QUADRE I-10. ESTRUCTURA PRODUCTIVA DE LES ILLES BALEARS (1930-2000)
(PERCENTATGE RESPECTE DEL VAB REGIONAL)

	1930	1975	2000
Agricultura i pesca	27,4	5,7	1,6
Indústria	24,0	13,3	10,3
Construcció	4,7	12,9	8,8
Serveis	43,9	68,1	79,3

Font: Julio Alcaide Inchausti, *Evolución económica de las regiones y provincias españolas en el siglo XX*, Fundació BBVA, 2003.

31. Vegeu: Julio Alcaide Inchausti, *Evolución Económica de las regiones y provincias españolas en el siglo XX*, Fundació BBVA, 2003.

* Cal destacar que per a les Pitiüses la Cambra de Comerç estima un creixement negatiu del -0,2%.

QUADRE I-11A. VAB PER ILLES* (MILERS D'EUROS CONSTANTS DEL 1997) (1998-2003)

	1998	% del VAB	% var.	1999	% del VAB	% var.	2000	% del VAB	% var.
Mallorca	9.856.098	81,3	5,00	10.348.902	81,1	6,33	11.003.471	81,1	4,02
Menorca	961.827	7,9	6,60	1.025.308	8,0	6,22	1.089.133	8,0	4,03
Pitiüses	1.312.103	10,8	5,90	1.389.517	10,9	6,55	1.480.530	10,9	5,55
Total de les Balears	12.130.028	100	5,22	12.763.727	100	6,34	13.573.134	100	4,19
	2001	% del VAB	% var.	2002	% del VAB	% var.	2003	% del VAB	% var.
Mallorca	11.446.360	80,9	3,33	11.826.952	81,0	0,76	11.916.837	80,9	
Menorca	1.132.971	8,0	3,22	1.169.509	8,0	1,87	1.191.437	8,1	
Pitiüses	1.562.700	11,1	2,93	1.608.409	11,0	0,85	1.622.080	11,0	
Total de les Balears	14.142.031	100	3,27	14.604.870	100	0,86	14.730.354	100	

QUADRE I-11B. VAB PER ILLES* (MILERS D'EUROS CORRENTS) (1998-2003)

	1998	% del VAB	% var.	1999	% del VAB	% var.	2000	% del VAB	% var.
Mallorca	10.303.564	81,3	4,63	10.780.452	81,1	7,93	11.635.070	81,1	3,20
Menorca	1.005.494	7,9	6,22	1.068.063	8,0	7,83	1.151.649	8,0	3,20
Pitiüses	1.371.672	10,8	5,53	1.447.460	10,9	8,16	1.565.513	10,9	4,71
Total de les Balears	12.680.730	100	4,85	13.295.975	100	7,94	14.352.232	100	3,36
	2001	% del VAB	% var.	2002	% del VAB	% var.	2003	% del VAB	% var.
Mallorca	12.007.232	80,9	2,61	12.320.136	81,0	1,18	12.465.011	80,9	
Menorca	1.188.486	8,0	2,51	1.218.277	8,0	2,30	1.246.243	8,1	
Pitiüses	1.639.272	11,1	2,21	1.675.479	11,0	1,27	1.696.696	11,0	
Total de les Balears	14.834.990	100	2,55	15.213.892	100	1,28	15.407.950	100	

* Nota: estimació de la DG d'Economia sobre la base de les taules input-output de l'any 1997; quan es disposi de les dades del 2004, aquestes estimacions poden ser objecte de revisió.

Font: elaboració pròpia i Direcció General d'Economia.

L'estructura econòmica per illes identifica el pes preponderant de Mallorca al voltant del 80%, mentre que les Pitiüses i Menorca es distribueixen el restant 20% (un 11%, les Pitiüses, i un 8%,

Menorca). En valors absoluts i en euros constants del 1997, Mallorca assoleix un VAB real de 11.917 milions d'euros. A les Pitiüses i Menorca foren de 1.622 i 1.191 milions d'euros respectivament.

4.2.3. L'EVOLUCIÓ DEL CONSUM I LA INVERSIÓ

Pel que fa al ritme de creixement real dels components principals de la demanda final, s'observa que al llarg del darrer trienni (2001-2003) la desacceleració es produeix només en la demanda d'inversió (4,6 punts), amb un registre negatiu del -0,8% el 2002, mentre que la demanda del consum privat manté el ritme de creixement en l'1,3%. (Vegeu el quadre I-12)

4.3.

ANÀLISI REGIONAL

Sobre la base de les dades de la comptabilitat regional de l'INE, s'analitza a

continuació l'evolució comparativa regional de les Balears en relació amb la resta de comunitats autònomes, per sectors productius.

4.3.1. EL SECTOR PRIMARI

Segons l'INE, el sector agrícola balear presenta un creixement negatiu del -6%, de manera que queda per sota del comportament en l'àmbit nacional (0,7%) i en l'arc mediterrani (1,73%). (Vegeu el quadre I-13)

Aquest fet va acompanyat de l'augment dels ocupats en un 5,44% -creixement molt superior al dels ocupats a Espanya (-1,99%) i a l'arc mediterrani (-1,25%), i de la baixada de la productivitat de l'agricultura a les

QUADRE I-12. EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA FINAL DE CONSUM I D'INVERSIÓ (1990-2003)

	Consum privat de residents	Formació bruta de capital fix (FBCF)
1990	3,44	-4,79
1991	7,99	-9,41
1992	3,62	-17,83
1993	-1,73	-20,77
1994	1,18	40,87
1995	2,20	3,73
1996	2,17	3,39
1997	2,01	37,54
1998	4,18	22,30
1999	5,64	20,40
2000	2,00	6,30
2001	1,30	5,20
2002	0,80	-0,80
2003	1,30	0,60

Font: Direcció General d'Economia.

QUADRE I-13. AGRICULTURA I PESCA: VALOR AFEGIT BRUT A PREUS BÀSICS¹ (2002-2003)

	2002	2003	Variació	VAB	Ocupació	Product.
	(milions d'euros)			(%)		
Aragó	860,62	880,89	20,27	2,35	-14,25	19,37
Astúries	294,74	294,95	0,20	0,07	1,12	-1,04
Illes Canàries	432,45	416,33	-16,12	-3,73	6,17	-9,32
Cantàbria	279,67	265,68	-13,99	-5,00	-2,54	-2,53
Castella i Lleó	2.169,34	2.215,02	45,68	2,11	-1,40	3,56
Castella-la Manxa	1.697,30	1.748,20	50,90	3,00	1,22	1,75
Extremadura	1.008,06	978,06	-30,00	-2,98	5,78	-8,27
Galícia	1.930,24	1.853,01	-77,23	-4,00	-1,03	-3,00
Madrid	197,16	202,24	5,08	2,58	-17,40	24,18
Navarra	381,87	386,52	4,65	1,22	-9,55	11,91
País Basc	574,77	534,53	-40,24	-7,00	-24,79	23,64
La Rioja	340,29	364,70	24,41	7,17	-27,30	47,41
Ceuta i Melilla	4,36	4,91	0,55	12,64	-57,14	162,83
Arc mediterrani						
Andalusia	6.584,02	6.892,74	308,72	4,69	-1,83	6,64
Catalunya	1.590,47	1.503,94	-86,54	-5,44	1,96	-7,26
Comunitat Valenciana	1.544,90	1.505,72	-39,18	-2,54	-3,95	1,47
Múrcia	970,29	972,61	2,32	0,24	1,13	-0,89
Total de l'arc	10.689,68	10.875,00	185,32	1,73	-1,25	3,02
Illes Balears	207,44	194,95	-12,49	-6,02	5,44	-10,87
Espanya	21.068,00	21.215,00	147,00	0,70	-1,99	2,74

1. Preus de 1995.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

Balears (-10,87%) per comparació amb el creixement a Espanya (2,74%) i a l'arc mediterrani (3,02%). Aquesta baixada de la productivitat és la més important de l'Estat. Cal dir, però, que les dades de l'ocupació són a partir de la font de l'enquesta de població activa (EPA), i contrasten amb les de la Seguretat Social, que donen un descens de la població assalariada del 8% (vegeu el quadre II-1), molt més de conformat amb la baixada de la renda agrària.

4.3.2. LA INDÚSTRIA

La indústria a les Balears va créixer durant el 2003 un 0,14%, per sota de la xifra que varen assolir la mitjana nacional (1,29%) i l'arc mediterrani (0,89%). La pujada major de l'ocupació a les Balears (7,1%), respecte d'Espanya (-0,96%) i de l'arc mediterrani (-1,64%), ha fet que quedàs molt enrere en termes de productivitat respecte de les altres zones, amb un valor del -6,51%, enfront del

2,27% d'Espanya i del 2,57% de l'arc mediterrani. D'aquesta manera, les Illes Balears s'han convertit en la comunitat d'Espanya amb un menor creixement de la productivitat en el sector industrial, llevat de la regió de Múrcia (-7,35%). (Vegeu el quadre I-14.) Amb relació a la productivitat i a l'ocupació, es pot fer, però, el mateix comentari que en l'apartat anterior, ja que el volum d'assalariats, segons la Seguretat Social, va disminuir un 1,3% (Vegeu el quadre II-1)

4.3.3. LA CONSTRUCCIÓ

A diferència dels anys anteriors, durant el 2003 el VAB decreixé un -0,930%, dada que se situa per sota de la mitjana espanyola (3,59%) i de l'arc mediterrani (3,82%). L'ocupació va decreixer espectacularment a les Balears durant el 2003 (un -7,73%, la baixada més important per al conjunt de totes les regions), la qual cosa va causar en el sector un augment de la productivitat del

QUADRE I-14. INDÚSTRIA: VALOR AFEGIT BRUT A PREUS BàSICS¹ (2002-2003)

	2002	2003	Variació	VAB	Ocupació	Product.
	(milions d'euros)			(%)	(%)	
Aragó	4.388,59	4.485,77	97,19	2,21	-3,32	5,73
Astúries	3.174,31	3.113,51	-60,80	-1,92	-4,03	2,20
Illes Canàries	1.815,44	1.818,92	3,48	0,19	-10,07	11,41
Cantàbria	1.524,68	1.526,98	2,30	0,15	2,74	-2,52
Castella i Lleó	7.279,57	7.434,41	154,85	2,13	3,14	-0,98
Castella-la Manxa	3.904,16	3.880,34	-23,82	-0,61	2,89	-3,40
Extremadura	1.266,26	1.315,47	49,20	3,89	3,37	0,50
Galícia	6.693,05	6.860,16	167,12	2,50	-1,60	4,17
Madrid	15.425,33	15.811,55	386,22	2,50	-2,27	4,89
Navarra	3.197,94	3.249,08	51,14	1,60	3,13	-1,48
País Basc	11.006,70	11.176,02	169,32	1,54	0,85	0,69
La Rioja	1.197,99	1.212,67	14,68	1,23	2,12	-0,87
Ceuta i Melilla	52,22	52,92	0,69	1,33	2,04	-0,70
Arc mediterrani						
Andalusia	10.119,74	10.348,30	228,55	2,26	2,26	0,00
Catalunya	29.245,53	29.576,01	330,48	1,13	-3,26	4,54
Comunitat Valenciana	12.378,49	12.257,39	-121,09	-0,98	-3,40	2,51
Múrcia	2.611,90	2.658,74	46,83	1,79	9,87	-7,35
Total de l'arc	54.355,66	54.840,44	484,78	0,89	-1,64	2,57
Illes Balears	1.209,10	1.210,76	1,66	0,14	7,10	-6,50
Espanya	116.491,00	117.989,00	1.498,00	1,29	-0,96	2,27

1. Preus de 1995.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

7,37%, de manera que se superen de bon tros els valors obtinguts al conjunt d'Espanya (-0,15%) i a l'arc mediterrani (-3,12%). D'aquesta manera, les Balears s'han situat durant l'any 2003 com la comunitat autònoma on més ha augmentat la productivitat en el sector de la construcció a causa de la forta baixada de l'ocupació. (Vegeu el quadre I-15.) En termes de seguretat social, la

baixada de l'ocupació, però, fou menor (-2,1%). (Vegeu el quadre II-1)

4.3.4. ELS SERVEIS

El sector dels serveis a les Balears ha presentat el 2003 la taxa de creixement més baixa de tot l'Estat (1%), per sota de la mitjana espanyola (2,23%) i de l'arc mediterrani

QUADRE I-15. CONSTRUCCIÓ: VALOR AFEGIT BRUT A PREUS BÀSICS¹ (2002-2003)

	2002	2003	Variació	VAB	Ocupació	Product.
	(milions d'euros)			(%)	(%)	
Aragó	1.171,26	1.206,40	35,14	3,00	2,83	0,16
Astúries	1.095,43	1.141,11	45,68	4,17	9,31	-4,70
Illes Canàries	2.283,80	2.373,10	89,30	3,91	4,90	-0,94
Cantàbria	607,28	619,30	12,03	1,98	2,27	-0,28
Castella i Lleó	2.568,16	2.660,62	92,46	3,60	1,29	2,28
Castella-la Manxa	1.893,92	1.957,19	63,27	3,34	-0,23	3,58
Extremadura	1.042,86	1.059,86	17,00	1,63	-4,92	6,89
Galícia	2.657,26	2.752,92	95,66	3,60	-2,94	6,74
Madrid	6.565,97	6.795,78	229,81	3,50	-0,27	3,78
Navarra	633,77	659,25	25,48	4,02	7,12	-2,89
País Basc	2.441,89	2.548,85	106,96	4,38	3,70	0,66
La Rioja	282,19	298,67	16,48	5,84	15,15	-8,09
Ceuta i Melilla	97,20	101,87	4,67	4,80	28,00	-18,12
Arc mediterrani						
Andalusia	7.020,74	7.315,62	294,88	4,20	7,96	-3,48
Catalunya	6.528,74	6.770,31	241,57	3,70	9,20	-5,03
Comunitat Valenciana	4.810,13	4.964,54	154,41	3,21	4,98	-1,68
Múrcia	1.201,32	1.257,30	55,98	4,66	0,61	4,03
Total de l'arc	19.560,92	20.307,76	746,84	3,82	7,16	-3,12
Illes Balears	943,09	934,32	-8,77	-0,93	-7,73	7,37
Espanya	43.845,00	45.417,00	1.572,00	3,59	3,74	-0,15

1. Preus de 1995.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

ni (2,20%). D'altra banda, en termes d'ocupació, les Balears han presentat una taxa del 3,59%, la qual cosa ha provocat una davallada de la productivitat del -2,51%. La productivitat a Espanya s'ha reduït un -1,76%, i, quant a l'arc mediterrani, la productivitat també s'hi ha reduït un -2,14%. (Vegeu el quadre I-16.) En termes de seguretat social, el creixement de l'ocupació fou només de l'1,3%. (Vegeu el quadre II-1)

4.3.5. EL CREIXEMENT DIFERENCIAL SECTORIAL

Es defineix un índex gràfic de convergència sectorial entre les Balears i Espanya seguint el mateix criteri que ja es va comentar en la *Memòria del CES sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears 2001*, p. 170. (Vegeu el gràfic I-5)

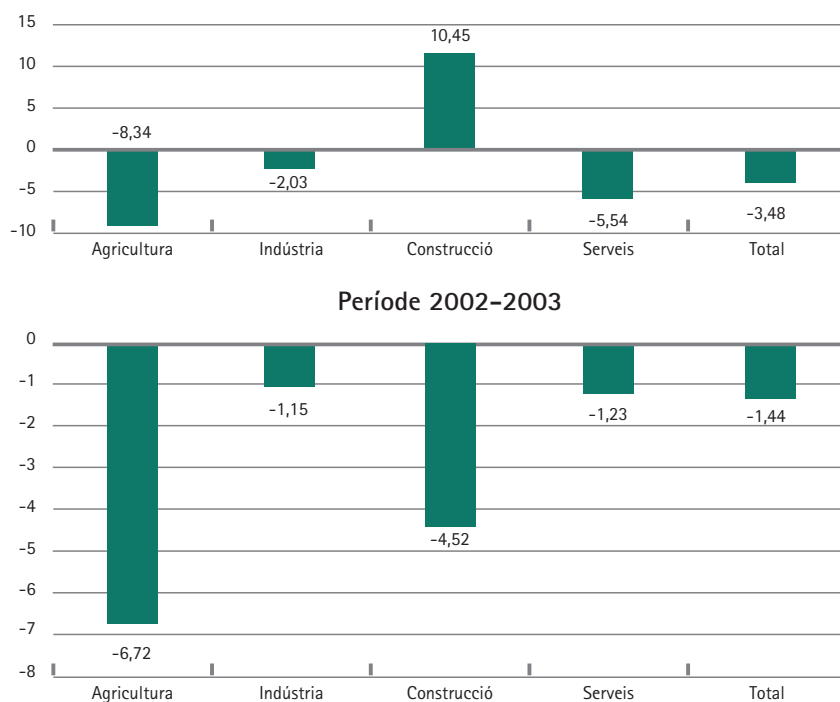
QUADRE I-16. SERVEIS: VALOR AFEGIT BRUT A PREUS BÀSICS¹ (2002-2003)

	2002	2003	Variació	VAB	Ocupació	Product.
	(milions d'euros)			(%)	(%)	
Aragó	9.981,35	10.203,13	221,79	2,22	7,11	-4,56
Astúries	7.089,28	7.315,29	226,01	3,19	4,74	-1,48
Illes Canàries	16.031,44	16.411,11	379,67	2,37	5,56	-3,02
Cantàbria	4.180,90	4.296,49	115,59	2,76	4,62	-1,78
Castella i Lleó	17.962,33	18.340,73	378,40	2,11	0,66	1,44
Castella-la Manxa	10.969,94	11.227,09	257,15	2,34	2,59	-0,24
Extremadura	5.961,82	6.116,85	155,03	2,60	5,49	-2,73
Galícia	16.998,55	17.390,28	391,73	2,30	7,23	-4,59
Madrid	69.110,87	70.648,30	1.537,43	2,22	2,63	-0,40
Navarra	4.897,40	5.053,17	155,77	3,18	0,92	2,24
País Basc	19.541,24	19.975,69	434,45	2,22	3,54	-1,27
La Rioja	2.106,92	2.142,71	35,79	1,70	5,16	-3,29
Ceuta i Melilla	1.370,06	1.393,16	23,10	1,69	2,50	-0,79
Arc mediterrani						
Andalusia	48.798,85	49.811,71	1.012,87	2,08	3,56	-1,43
Catalunya	58.946,11	60.132,91	1.186,80	2,01	5,55	-3,35
Comunitat Valenciana	32.656,78	33.450,34	793,56	2,43	4,09	-1,59
Múrcia	8.027,07	8.293,12	266,05	3,31	4,12	-0,77
Total de l'arc	148.428,81	151.688,07	3.259,26	2,20	4,43	-2,14
Illes Balears	9.467,24	9.561,73	94,49	1,00	3,59	-2,51
Espanya	344.098,16	351.763,80	7.665,64	2,23	4,06	-1,76

1. Preus de 1995.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

Gràfic I-5
Diferencial de les taxes de creixement dels VAB als preus de mercat (base 1995) de les Illes Balears/Espanya, per sectors econòmics. Període 1998-2002

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya

Si comparem les dades del darrer quinquenni 1998-2002 amb les del període 2002-2003, s'entén que la desacceleració econòmica de les Balears amb relació a Espanya s'ha produït el 2003 bàsicament per l'aturada del sector de la construcció, ja que la resta de sectors milloren els diferencials de creixement relatius en relació amb el quinquenni 1998-2002.

4.4.

ELS PREUS, LA RENDA I LA CAPACITAT DE FINANÇAMENT

S'han de destacar tres fets de l'economia balear: en primer lloc, malgrat que presenta un IPC per sota de la mitjana estatal, continua mostrant pel costat de l'oferta productiva un nivell d'inflació -valorat

pel deflactor del PIB- més alt que la resta de l'Estat i, en conseqüència, es torna a donar una pèrdua relativa de competitivitat dels béns i serveis que s'ofereixen des de les Balears.

En segon lloc, és la quarta comunitat autònoma amb un nivell més alt de renda per càpita, només superada per Madrid, Navarra i el País Basc, però, en termes de renda familiar bruta disponible per càpita (variable que té en compte les transferències corrents sense contrapartida de l'Estat a les famílies, com és el cas de les pensions), passa a ser la desena comunitat autònoma, per darrere d'Aragó, Madrid, el País Basc, Navarra, Catalunya, Melilla, Castella i Lleó, La Rioja i Ceuta.

En tercer lloc, crida l'atenció -que si, per un costat, perd competitivitat i, per l'altre, perd qualitat de vida per la manca relativa de transferències corrents procedents de l'Estat-, continuï sent la comunitat autònoma que més recursos aporta a la resta de comunitats autònomes en termes de capacitat de finançament i de balança fiscal, i tot això, malgrat que es dona un creixement important de les necessitats de noves inversions públiques davant el repte que plantegen la modernització de les infraestructures públiques i del sector turístic, la preservació del medi ambient, i l'explosió de les demandes socials de tot tipus motivades pel fort creixement demogràfic. (Vegeu els apartats 8, 12 i 13 del capítol I, i els apartats 1, 2, 3, 4, 6 i 9, del capítol III)

4.4.1. ELS PREUS, ELS EXCEDENTS I LA INVERSIÓ

L'any 2003 la inflació mitjana a les Balears ha estat d'un 2,96%, (0,07 punts per sota de la mitjana espanyola). La inflació interanual al desembre ha estat del 2,3% (0,3 punts per sota de la mitjana espanyola). (Vegeu l'apartat 3.3.)

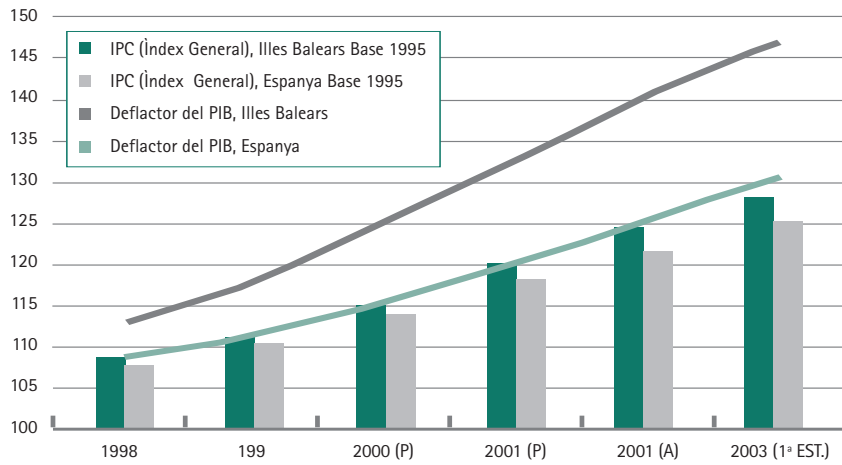
D'altra banda, el deflactor del PIB ha estat del 4,6% (0,4 punts per sobre de l'espanyol), per la qual cosa, a mesura que passen els anys, aquest diferencial augmenta, fet que perjudica la competitivitat de les Balears.³² (Vegeu el gràfic I-6)

El comportament de l'excedent brut d'explotació i la relació que tenen amb la inversió privada s'analitzen a continuació amb el mateix criteri metodològic de les memòries del CES dels anys 2001 i 2002. (Vegeu els gràfics I-7 i I-8)

En el gràfic I-7, s'observa la situació de totes les comunitats autònomes pel que fa al període 1998-2002. Es pot comprovar que, per primera vegada, la situació de les Balears surt del primer quadrant (que representa la millor posició relativa, amb creixements diferencials positius d'excedents i d'inversions) i se situa en el quart quadrant, que representa les regions que no aprofiten tot el potencial de creixement, ja que tenen excedents per sobre de la mitjana espanyola i inverteixen menys que la mitjana espanyola.

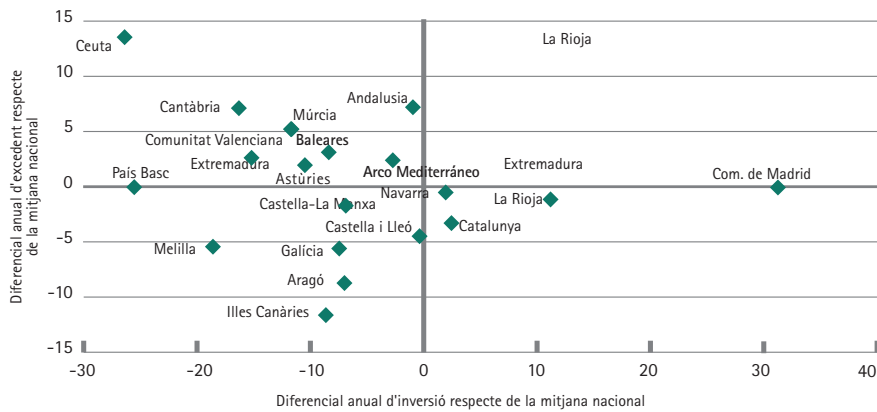
32. Vegeu: *Comportament de la productivitat i la competitivitat a les Illes Balears*. Documents, 1. Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, 2004.

Gràfic I-6
Deflactor del PIB i de l'IPC (Índex general) (1998-2003)

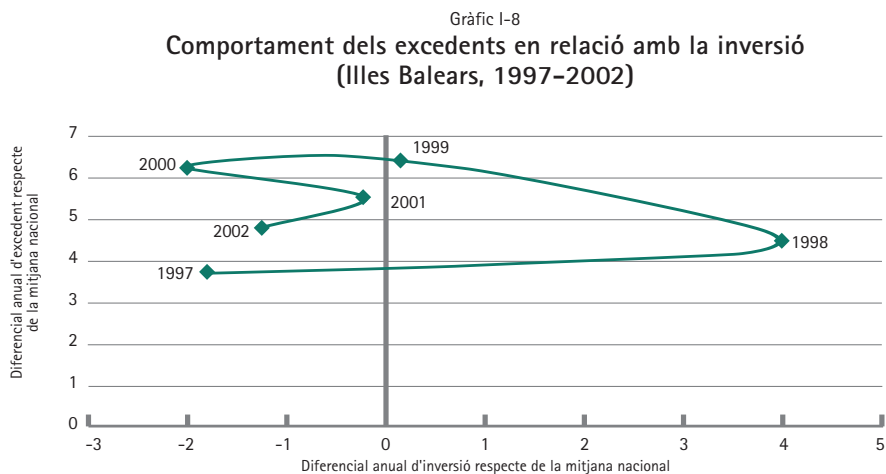

Font: INE, Comptabilitat regional d'Espanya i sèries de l'IPC i elaboració pròpia.

Gràfic I-7
Distribució dels excedents en relació amb la inversió privada (1998-2002)

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 1995 a 2002*, i elaboració pròpia.

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 1995 a 2002*, i elaboració pròpia.

L'explicació d'aquest fet, que no és altra que l'empitjorament de les expectatives empresarials (els *animal spirits*), la trobem en el gràfic I-8, en què s'ha representat l'evolució de les Illes Balears des del 1997 fins a l'any 2002 en el seguiment dels diferencials que presenten els excedents bruts i les taxes d'inversió privada en relació amb la mitjana de l'Estat. S'observa la fase alcista de creixement diferencial dels excedents al llarg del període 1997-2002, que permet mantenir el creixement diferencial de la inversió els anys 1998 i 1999. La baixada d'inversions per sota de la mitjana nacional a partir de l'any 1999 es pot comprovar que no es deu a una baixada significativa del creixement diferencial dels excedents, sinó al canvi de les expectatives empresarials. També és prou significatiu, com el gràfic reflecteix, un agreujament clar d'aquestes expectatives per a l'any 2002 després d'una certa millora el 2001.

4.4.2. L'EVOLUCIÓ DE LA RENDA FAMILIAR BRUTA DISPONIBLE

Les Illes Balears presenten un nivell de vida alt i, en termes de PIB regional per habitant, sembla que aquest fet es confirma, ja que ocupen la quarta plaça, amb un nivell 120, per darrere de Madrid, Navarra i el País Basc. Per comparació a l'any 2002, hem perdut posicions tant en el rànquing (l'any passat les Balears hi ocupaven la segona posició) com en el nivell (l'any 2002 les Illes Balears varen superar en 25,3 punts la mitjana espanyola). (Vegeu el quadre I-17)

Si es té en compte el concepte de renda familiar bruta disponible corregida pel poder de compra, el panorama és menys optimista, ja que es manté la desena posició que es va assolir el 2002, com a resultat -a part del menor creixement econòmic- del fet que les famílies a les Balears reben un volum relatiu menor de transferències corrents sense contrapartida

QUADRE I-17. PRODUCTE REGIONAL BRUT A PREUS DE MERCAT DE 1995 (2003)

	Índex per habitant Espanya=100		
	Any 2003 (milions d'euros)	PIB regional (mitjana espanyola = 100)	RFBD (*)
Aragó	19.500,8	106,48	117,79
Astúries	13.689,6	85,31	90,98
Illes Canàries	24.367,3	87,66	86,39
Cantàbria	7.690,3	94,25	99,52
Castella i Lleó	36.327,2	96,96	109,77
Castella-la Manxa	22.628,7	82,45	95,73
Extremadura	11.835,5	72,49	86,23
Galícia	34.713,2	84,69	94,09
Madrid	105.014,6	125,08	115,71
Navarra	10.531,8	123,75	112,24
País Basc	37.735,3	121,30	115,45
La Rioja	4.902,5	112,78	109,04
Ceuta	993,9	88,51	105,93
Melilla	886,3	85,98	110,40
Arc mediterrani			
Andalusia	86.598,5	75,72	80,50
Catalunya	118.215,2	119,49	111,47
Comunitat Valenciana	66.018,7	100,63	97,93
Múrcia	15.246,3	79,33	79,26
Total de l'arc	286.078,7		
Illes Balears	16.395,8	120,00	102,04
Espanya	633.291,5	100,00	100,00

* Renda familiar bruta disponible corregida pel poder de compra

Font: FUNCAS, *Quaderns d'Informació Econòmica*, núm. 173 (març-abril) i elaboració pròpia.

netes d'impostos procedents de l'Estat.
(Vegeu l'apartat 2 del capítol II)

4.4.3. EL CONSUM, L'ESTALVI I LA CAPACITAT DE FINANÇAMENT

El consum interior (en termes corrents) a les Balears per al quinquenni 1998-2002

presenta un comportament ascendent, amb una taxa màxima de 12,8% l'any 1999. L'any 2002 ha assolit els 12.382,2 milions d'euros (2,06 bilions de pessetes), el 81,5% dels quals correspon al consum privat, i la resta, al consum públic (17,5%). Quant a l'estalvi, s'observa una pèrdua de pes del sector privat en benefici del sector públic, ja que l'any 1998 el

58,2% de l'estalvi total a les Balears corresponia al sector privat, i el 2002 aquesta dada baixa fins al 49,4%. (Vegeu el quadre I-18)

A pesar d'això, el percentatge de formació bruta de capital privat respecte del total augmenta des del 89,8% del 1998 fins al 90,8% del 2002; en altres paraules, el 90,8% dels 4.897,90 milions d'euros (814.942 milions de pessetes) que s'invertiren a les Balears l'aportà el sector privat.

Una causa d'aquest increment important de la inversió privada a les Balears és el gran creixement del sector immobiliari i de la construcció, que durant aquest quinquenni ha representat una seriosa alternativa a les inversions borsàries. (Vegeu l'apartat 3.2.3 de la *Memòria del CES 2002*.)

Quant al sector públic, i pel que fa al consum, en el període 1998-2002 ha crescut un 37,8%; en canvi, l'estalvi ha augmentat un 58,1%. Si s'afegeix a tot això el fet que la inversió en el sector públic ha cres-

QUADRE I-18. BALANÇ ECONÒMIC A LES ILLES BALEARS (1998-2002)

	1998	1999	2000	2001	2002
(milions d'euros corrents)					
VAB a preus bàsics	13.179,1	14.549,9	15.855,7	16.988,0	17.804,4
Serveis d'intermediació financera	276,3	242,5	264,6	280,3	265,6
PIB a preus bàsics	12.902,8	14.307,4	15.591,1	16.707,7	17.538,8
Impostos indirectes nets	2.178,8	2.573,1	2.790,0	2.853,1	3.100,6
PIB a preus de mercat	15.081,6	16.880,5	18.381,1	19.560,8	20.639,4
Transferències de capital	495,0	485,2	556,5	510,5	1.034,3
Renda interior bruta a preus de mercat	14.586,6	16.395,3	17.824,6	19.050,3	19.605,1
Consum nacional	9.055,9	10.211,6	11.060,9	11.792,7	12.382,2
Consum privat	7.393,9	8.397,9	9.118,8	9.727,5	10.091,8
Consum públic	1.662,0	1.813,7	1.942,1	2.065,2	2.290,4
Estalvi nacional brut	5.530,7	6.183,7	6.763,7	7.257,6	7.222,9
Estalvi privat	3.221,1	3.361,9	3.593,8	3.818,9	3.570,5
Estalvi públic	2.309,6	2.821,8	3.169,9	3.438,7	3.652,4
Formació bruta de capital	3.206,9	3.790,8	4.257,5	4.473,1	4.897,9
Inversió privada	2.878,7	3.430,5	3.881,6	4.064,1	4.448,4
Inversió pública	328,2	360,3	375,9	409,0	449,5
Capacitat (+) / necessitat de finançament (-)	2.323,8	2.392,9	2.506,2	2.784,5	2.325,0
Sector privat	342,4	-68,6	-287,8	-245,2	-877,9
Sector públic	1.981,4	2.461,5	2.794,0	3.029,7	3.202,9

Fonts: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 1995 a 2002*, i elaboració pròpia.

cut en el mateix període un 36,9%, es justifica que es produeixi una capacitat de finançament per part del sector públic, que ha augmentat en el mateix període (1998-2002) un 61,65%, de manera que se situa l'any 2002 en els 3.202,90 milions d'euros corrents (532.917 milions de pessetes corrents), enfront de la necessitat de finançament del sector privat, en els -877,9 milions d'euros corrents (146.070,3 milions de pessetes corrents), la qual cosa col·loca les Balears amb una capacitat de finançament global (pública més privada) de 2.325 milions d'euros (386.847,5 milions de pessetes).³³

Amb això, les Balears se sumen a les sis comunitats autònomes que durant l'any 2002 varen tenir una aportació positiva de

finançament respecte de la resta de l'Estat, si bé en el cas de les Balears, això en termes del PIB representa un màxim superior al 13,3%. La resta de comunitats se situen per sota del 10%, tret de Navarra, que se situa en el 10,5%. (Vegeu el quadre I-19)

Aquestes dades són corroborades per la publicació de la Fundació BBVA, en què es pot comprovar que les Balears són la comunitat autònoma que presenta la pitjor balança fiscal d'entre les comunitats autònomes que aporten recursos a la resta de l'Estat, que són, en termes relatius i per ordre d'importància: Illes Balears, Madrid, Catalunya, Comunitat Valenciana, País Basc, La Rioja, Aragó i Navarra.³⁴ (Vegeu el quadre I-20)

QUADRE I-19. CAPACITAT (+) / NECESSITAT (-) DE FINANÇAMENT REGIONAL (2001-2002)								
	2001				2002			
	S. privat	S. públic	Total	% del PIB	S. privat	S. públic	Total	% del PIB
	(milions d'euros)				(milions d'euros)			
Illes Balears	-245,2	3.029,7	2.784,5	16,7	-877,9	3.202,9	2.325,0	13,3
Navarra	952,8	88,5	1.041,3	9,6	1.154,7	92,5	1.247,2	10,5
Catalunya	-67,5	11.323,2	11.255,7	9,3	-1.742,3	11.623,6	9.881,3	7,6
País Basc	1.585,7	1.007,3	2.593,0	6,7	1.502,8	1.153,0	2.655,8	6,3
Madrid	-6.969,0	11.862,1	4.893,1	4,5	-6.680,1	11.946,6	5.266,5	4,5
La Rioja	147,3	44,5	191,8	3,8	132,4	47,9	180,3	3,4
C.Valenciana	-121,5	2.562,5	2.441,0	3,7	-1.218,6	2.544,7	1.326,1	1,8

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 1995 a 2002*.

33. En termes agregats, la capacitat de finançament s'ha d'entendre com el sobrant d'estalvi que, en no ser utilitzat per l'economia regional per finançar noves inversions, s'ha canalitzat cap a l'exterior. Com es demostra, aquest sobrant d'estalvi net és exclusivament públic i tradueix la manca relativa d'inversions públiques de l'Estat a les Balears.

34. Vegeu: Julio Alcaide Inchausti, *Evolución Económica de las regiones y provincias españolas en el siglo XX*, Fundació BBVA, 2003. Es pot ampliar aquest tema amb: «Las balanzas fiscales en España», *Papeles de Economía Española*, 99, 2004.

QUADRE I-20. BALANCES FISCALS: ANY 2000

	Ingressos públics	Despesa pública corrent	Estalvi públic	Despesa de capital públic	Capacitat o necessitat de finançament	
					Millions de pessetes	Percentatge sobre la renda bruta
Aragó	1.306.446	1.155.850	150.596	133.159	17.437	0,49
Illes Balears	1.213.586	686.159	527.427	64.075	463.352	15,96
Catalunya	7.848.827	5.738.603	2.110.224	440.490	1.669.734	7,87
Com. Valenciana	3.814.715	3.139.454	675.261	355.267	319.994	2,88
Com de Madrid	7.037.113	4.941.448	2.095.665	348.995	1.746.670	9,40
Navarra	599.888	529.107	70.781	68.734	2.047	0,13
País Basc	2.484.609	2.170.173	314.436	200.196	114.240	1,66
La Rioja	267.881	241.326	26.555	20.931	5.624	0,67

Font: Julio Alcaide Inchausti, Evolución económica de las regiones y provincias españolas en el siglo XX, Fundación BBVA, 2003.